

Politiek en Staatsinrichting:

Regeringen en partijen in de deelstaten

Federalisme

Bij de deelstaatverkiezingen in Beieren en Hessen van oktober 2018 hebben de christendemocraten en de SPD een zware nederlaag geleden. De Groenen en de AfD waren de grote winnaars. De AfD is nu in alle zestien deelstaatparlementen vertegenwoordigd. De eerst volgende *Landtagswahl* is op 26 mei 2019 in Bremen. Een overzicht van de regeringen en de partijen in de deelstaten:

De deelstaten hebben in het federale Duitsland veel zeggenschap. Ze voeren bijvoorbeeld hun eigen onderwijs- en cultuurbeleid en mogen zelfs meebeslissen over Europese aangelegenheden. Bovendien hebben de deelstaten ook invloed op de landelijke politiek via de [Bondsraad](#), de vertegenwoordiging van de deelstaten in het parlement.

Ga direct naar :

[Baden-Württemberg](#), [Beieren](#), [Berlijn](#), [Brandenburg](#), [Bremen](#), [Hamburg](#), [Hessen](#), [Mecklenburg-Voorpommeren](#), [Nedersaksen](#), [Noordrijn-Westfalen](#), [Rijnland-Palts](#), [Saarland](#), [Saksen](#), [Saksen-Anhalt](#), [Sleeswijk-Holstein](#), [Thüringen](#)

Baden-Württemberg

In Baden-Württemberg kwam in mei 2016 de eerste Duitse Kiwi-coalitie tot stand: een groen-zwarte regering van de Groenen en de CDU, met Bündnis 90/Die Grünen als de grotere coalitiepartner. Bij de verkiezingen van maart waren Die Grünen van minister-president Kretschmann de grote winnaar. Omdat hij zijn coalitie met de SPD niet kon voortzetten - daarvoor hadden de sociaal-democraten teveel verloren - besloot Kretschmann het met de CDU te proberen. De christendemocraten, die tot 2011 in de Zuid-Duitse deelstaat hadden geregeerd, hadden het slechtste resultaat ooit gehaald. Voor het eerst sinds de Tweede Wereldoorlog is de CDU niet meer de grootste partij in Baden-Württemberg. De AfD werd met 15,1 procent de derde partij.

Regering:

2016: De Groenen en de CDU o.l.v. minister-president Winfried Kretschmann

(Groenen)

2011: De Groenen en de SPD o.l.v. minister-president Winfried Kretschmann

(Groenen)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2016: Groenen (30,3), CDU (27), AfD (15,1), SPD (12,7), FDP (8,3)

2011: CDU (39), Groenen (24,2), SPD (23,1), FDP (5,3)

Beieren

De CSU leed een zware nederlaag bij de deelstaatverkiezingen van oktober 2018 en verloor haar absolute meerderheid. Ook de SPD kreeg een flinke dreun. Grote winnaars waren de Groenen en de AfD. De CSU is wel de grootste partij gebleven en vormde een coalitie met de regionale partij Freie Wähler, die sinds 2008 in het Beierse deelstaatparlement zit.

Regering:

2018: CSU en Freie Wähler o.l.v. Markus Söder (CSU)

2013: CSU o.l.v. Markus Söder (CSU, volgde in maart 2018 Horst Seehofer op, die minister van Binnenlandse Zaken in Merkel-IV werd)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2018: CSU (37,2), Groenen (17,5), FW (11,6), AfD (10,2), SPD (9,7), FDP (5,1)
(voorlopige uitslag)

2013: CSU (47,7), SPD (20,6), FW (9,0), Groenen (8,6)

Berlijn

Berlijn heeft sinds november 2016 een rood-rood-groene regering van SPD, Die Linke en de Groenen. Bij de verkiezingen van september bleef de SPD de grootste partij, maar met slechts 21,6 procent van de stemmen. Ook de CDU leed een historische nederlaag met 17,6 procent. Daardoor verloren de SPD en de CDU, die sinds 2011 hadden geregeerd, hun meerderheid. De AfD kwam met 14,2 procent in het deelstaatparlement en de FDP, die in 2011 de kiesdrempel niet haalde, keerde met 6,7 procent weer terug. De Piratenpartei, die in 2011 in het parlement kwam, heeft met nog geen 2 procent de kiesdrempel niet gehaald.

Regering:

2016: SPD, Die Linke en de Groenen o.l.v. burgemeester Michael Müller (SPD)

2011: SPD met CDU, o.l.v. burgemeester Michael Müller (SPD, volgde in 2014 Klaus Wowereit op)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2016: SPD (21,6), CDU (17,6), Groenen (15,2), Linke (15,6), AfD (14,2), FDP (6,7)

2011: SPD (28,3), CDU (23,4), Groenen (17,6), Linke (11,7), Piratenpartei (8,9)

Brandenburg

De SPD kwam als grootste partij uit de verkiezingen van 2014 met 31,9 procent van de stemmen. De CDU (23 procent) werd tweede, en haalde daarmee Die Linke (18,6 procent) in. Minister-president Woidke (SPD) voerde met beide partijen coalitiebesprekingen, maar zette uiteindelijk zijn regering met Die Linke voort. De FDP werd met slechts 1,5 procent van de stemmen uit het parlement gestemd. De AfD deed voor het eerst mee aan de verkiezingen in Brandenburg en behaalde met 11 procent direct een grote winst. De Brandenburgse partij BvB/Freie Wähler haalde de kiesdrempel niet, maar kwam volgens een speciale regeling toch met drie direct gekozen vertegenwoordigers in het deelstaatparlement.

Regering:

2014: SPD en Die Linke o.l.v. minister-president Dietmar Woidke (SPD)

2009: SPD en Die Linke o.l.v. minister-president Dietmar Woidke (SPD, volgde in 2013 partijgenoot Matthias Platzeck op)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2014: SPD (31,9), CDU (23,0), Die Linke (18,6), AfD (12,2), Groenen (6,2), BVB (2,7)

2009: SPD (33,0), Die Linke (27,2), CDU (19,8), FDP: (7,2), Groenen (5,7)

Bremen

De coalitie van de SPD en Die Grünen verloor flink bij de verkiezingen van mei 2015 in Bremen, net als Berlijn en Hamburg een zelfstandige deelstaat. Toch hadden de partijen genoeg zetels om door te regeren. De nederlaag van de SPD was echter de zwaarste sinds de Tweede Wereldoorlog; SPD-leider Jens Böhrnsen stelde zich daarom niet beschikbaar voor een nieuwe periode als regeringsleider. Zijn partijgenoot Carsten Sieling volgde hem op. De CDU werd met 22,6 procent de tweede partij. De FDP haalde 6,5 procent en keerde daarmee terug in het deelstaatparlement waar ze in 2011 uit was gestemd. Ook de AfD haalde de kiesdrempel, voor de vijfde keer bij een deelstaatverkiezing. De Bremense partij BIW kreeg 3,3 procent van de stemmen maar zit toch in het deelstaatparlement omdat voor deze regionale partij de kiesdrempel niet geldt.

Regering:

2015: SPD en Groenen o.l.v. burgemeester Carsten Sieling (SPD)

2011: SPD en Groenen o.l.v. burgemeester Jens Böhrnsen (SPD)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2015: SPD (32,8) CDU (22,4), Groenen (15,1), Die Linke (9,5) FDP (6,6), AfD (5,5), BIW (3,2)

2011: SPD (38,6), CDU (20,4), Groenen (22,5), Die Linke (5,6), BIW (3,7)

Hamburg

De SPD won met grote meerderheid de verkiezingen van februari 2015. Voor de absolute meerderheid die de partij in Hamburg had, was het echter niet genoeg. De SPD vormde daarom een coalitie met Die Grünen. De AfD werd voor het eerst in een West-Duits deelstaatparlement gekozen. De FDP haalde de kiesdrempel ook, na een lange reeks nederlagen in de deelstaten. Hamburg was de eerste deelstaat met een zwart-groene regering van CDU en Grünen, tussen 2008 en 2010. Die ging aan ruzie ten onder, waarna de CDU in 2011 werd gehalveerd en de SPD de absolute meerderheid haalde. Het komt niet vaak voor dat de verhoudingen bij verkiezingen in Duitsland zo drastisch veranderen.

Regering:

2015: SPD en Die Grünen, o.l.v. minister-president Olaf Scholz (SPD)

2011: SPD o.l.v. van minister-president Olaf Scholz (SPD)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2015: SPD (45,6), CDU (15,9), Groenen/GAL (12,3), Die Linke (8,5), FDP (7,4), AfD (6,1)

2011: SPD (48,4), CDU (21,9), FDP (6,7), Groenen/GAL (11,2) Linke (6,4)

Hessen

De CDU en de SPD kregen een zware nederlaag te verduren bij de verkiezingen van oktober 2018. De Groenen werden de tweede partij. De AfD haalde 13,1 procent en is sinds de *Landtagswahl* in Hessen in alle zestien Duitse deelstaatparlementen vertegenwoordigd. De CSU en de Groenen haalden een minieme meerderheid waardoor ze hun coalitie, die ze in 2013 begonnen, waarschijnlijk voortzetten.

Regering:

2018: coalitie-onderhandelingen gaande

2013: CDU en Groenen, o.l.v. minister-president Volker Bouffier (CDU)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2018: CDU (27), Die Grünen (19,8), SPD (19,8), AfD (13,1), FDP (7,5), Die Linke (6,3) (voorlopige uitslag)

2013: CDU (38,3), SPD (30,7), Groenen (11,1), Die Linke (5,2), FDP (5,0)

Mecklenburg-Voorpommeren

Bij de deelstaatverkiezingen van september 2016 boekte de AfD een grote winst. Met ruim 20 procent van de stemmen werd ze de tweede partij, nog voor de CDU. De vluchtelingencrisis, die in de zomer van 2015 begon, domineerde de verkiezingen, de uitslag wordt mede gezien als een afstraffing van Merkels vluchtelingenbeleid. De SPD van minister-president Sattering bleef de grootste partij in de Oost-Duitse deelstaat en kon haar coalitie met de CDU voortzetten. Die Groenen, de FDP en de NPD haalden de kiesdrempel niet. De extreem-rechtse NPD is sinds deze deelstaatverkiezingen in geen enkel deelstaatparlement meer vertegenwoordigd.

Regering:

2016: SPD en CDU o.l.v. minister-president Erwin Sattering (SPD)

2011: SPD en CDU o.l.v. minister-president Erwin Sattering (SPD)

Vertegenwoordigd in het parlement: (in procenten)

2016: SPD (30,6); AfD (20,8); CDU (19); Die Linke (13,2)

2011: SPD (35,7), CDU (23,1), Die Linke (18,4), Groenen (8,4), NPD (6,0)

Nedersaksen

Bij de verkiezingen in oktober 2017 boekte de SPD een verrassende winst na het slechte resultaat bij de Bondsdagverkiezingen een maand eerder. De verkiezingen in Nedersaksen vonden vervroegd plaats omdat de rood-groene coalitie van Stephan Weil zijn krappe meerderheid was kwijtgeraakt door de overstap van een groene afgevaardigde naar de CDU. De SPD en de Groenen verloren bij de verkiezingen hun meerderheid. Omdat de FDP regeren met beide partijen uitsloot, vormde de SPD met de CDU - die de tweede partij werd - een zogeheten grote coalitie. De AfD werd met 6,2 procent van de stemmen nieuw in het deelstaatparlement gekozen.

Regering:

2017: SPD en CDU o.l.v. minister-president Stephan Weil (SPD)

2013: SPD en Groenen o.l.v. minister-president Stephan Weil (SPD)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2017: SPD (36,9), CDU (33,6), Groenen (8,7), FDP (7,5), AfD (6,2) (voorlopige uitslag)

2013: CDU (36,0), SPD (32,6), Groenen (13,7), FDP (9,9)

Noordrijn-Westfalen

De CDU won de verkiezingen van mei 2017 verrassend in het SPD-bolwerk NRW. De partij haalde 33 procent van de stemmen, terwijl de regerende SPD van Hannelore Kraft bleef steken op 31,2 procent, de slechtste uitslag van de afgelopen decennia. De FDP kwam - ook verrassend - met 12,6 procent als derde uit de bus. CDU en FDP hadden daarmee samen een meerderheid en wisten snel een nieuwe regering te vormen. De Groenen haalden slechts 6,4 procent en Die Linke haalde zelfs de kiesdrempel van 5 procent niet. Net als de Piratenpartei verdween ze uit de *Landtag*. De AfD kreeg 7,4 procent van de stemmen en kwam voor het eerst in NRW in het parlement.

Regering:

2017: CDU en FDP, o.l.v. Armin Laschet (CDU)

2012: SPD en Groenen o.l.v. Hannelore Kraft (SPD)

Vertegenwoordigd in het parlement:

2017: CDU (33,0), SPD (31,2), FDP (12,6), AfD (7,4), Groenen (6,4)

2012: SPD (39,1), CDU (26,3), Groenen (11,3), FDP (8,6) Piraten (7,8)

Rijnland-Palts

In Rijnland-Palts regeert sinds mei 2016 een zogenaemde *Ampelkoalition* (stoplichtcoalitie) van SPD, FDP en Groenen, genoemd naar de partijkleuren rood-geel-groen. In maart had de SPD van minister-president Malu Dreyer bij de deelstaatverkiezingen verrassend gewonnen. De partij lag in de peilingen lange tijd achter de CDU. Ondanks de winst kon Dreyer haar coalitie met Bündnis 90/Die Grünen niet voortzetten, de Groenen hadden teveel verloren. Daarom was de FDP nodig - voor de liberalen is het de eerste regeringsdeelname in een deelstaat sinds 2014. De CDU, die tot 1991 in Rijnland-Palts regeerde, haalde bij de verkiezingen een van de slechtste resultaten ooit en vormt nu samen met de AfD, met 12,6 procent de derde partij in het parlement, de oppositie.

Regering:

2016: SPD, FDP en Groenen o.l.v. Malu Dreyer (SPD)

2011: SPD en Groenen o.l.v. Malu Dreyer (SPD, volgde in 2013 Kurt Beck op, die om gezondheidsredenen aftrad)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2016: SPD (36,2), CDU (31,8), AfD (12,6), FDP (6,2), Groenen (5,3)

2011: SPD (35,7), CDU (35,2), Die Grünen (15,4)

Saarland

Bij de verkiezingen van maart 2017 won de CDU van de zittende minister-president Annegret Kramp-Karrenbauer overtuigend. De partij haalde 40,7 procent van de stemmen. De SPD had gehoopt dat de nieuwe lijsttrekker voor de Bondsdagverkiezingen Martin Schulz, in maart 2017 zeer populair, zich in Saarland zou vertalen in verkiezingswinst, maar haalde slechts 29,6 procent. De Groenen en de liberale FDP haalden de kiesdrempel van 5 procent niet. Derde partij werd Die Linke, met 12,8 procent. De AfD kreeg 6,2 procent. Kramp-Karrenbauer zette haar coalitie van CDU en SPD voort, die ze in 2012 was begonnen. Zij volgde toen de eerste zogeheten Jamaica-coalitie (CDU, FDP en Groenen) in een deelstaat op, die eerder was gevallen.

Regering:

2017: CDU en SPD, o.l.v. Tobias Hans (CDU, volgde in maart 2018 Annegret Kramp-Karrenbauer op, die secretaris-generaal van de CDU werd)

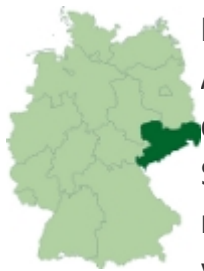
2012: CDU en SPD, o.l.v. Annegret Kramp-Karrenbauer (CDU)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2017: CDU: (40,7), SPD: (29,6), Linke (12,8), AfD (6,2)

2012: CDU (35,2), SPD (30,6), Linke (16,1), Piraten (7,4), Groenen (5,0)

Saksen

Bij de verkiezingen van 2014 werd de toen nog vooral eurosceptische Alternative für Deutschland (AfD) voor het eerst in een deelstaatparlement gekozen. De FDP, die sinds 2009 met de CDU in Saksen regeerde, haalde de kiesdrempel niet. Ook de NPD keerde niet meer terug in het deelstaatparlement, waar ze sinds 2004 in vertegenwoordigd was. De rechts-extremisten kwamen 809 stemmen tekort. De CDU werd met 39,4 procent de grootste partij, tweede werd Die Linke met 18,9 procent. Minister-president Tillich (CDU) vormde een coalitie met de SPD. De partijen regeerden ook al samen tussen 2004 en 2009.

Regering:

2014: CDU en SPD, o.l.v. minister-president Michael Kretschmer (CDU, volgde in december 2017 Tillich op, die opstapte na het slechte resultaat van de CDU in Saksen bij de Bondsdagverkiezingen)

2009: CDU en FDP, o.l.v. minister-president Stanislaw Tillich (CDU)

Vertegenwoordigd in het parlement:

2014: CDU (39,4), Linke (18,9), SPD (12,4), AfD (9,7), Groenen (5,7)

2009: CDU (40,2), Linke (20,6), SPD (10,4), FDP (10,0), Groenen (6,4), NPD (5,6)

Saksen-Anhalt

In Saksen-Anhalt regeert sinds april 2016 de eerste zogenoemde Kenia-coalitie van Duitsland: CDU, SPD en Groenen, genoemd naar de kleuren van de Keniaanse vlag (zwart, rood, groen). Minister-president Haseloff (CDU) kon na de verkiezingen niet verder regeren met alleen de sociaal-democraten: de SPD was na de verkiezingen van maart 2016 gehalveerd. Ook de CDU had verloren, maar bleef wel grootste partij. De AfD werd vanuit het niets tweede partij. Dat is in de Duitse deelstaatpolitiek niet eerder gebeurd. Omdat de CDU niet met de AfD wilde regeren, was de Kenia-coalitie de enig overgebleven optie met een meerderheid in het parlement.

Regering:

2016: CDU, SPD en Groenen o.l.v. minister-president Reiner Haseloff (CDU)

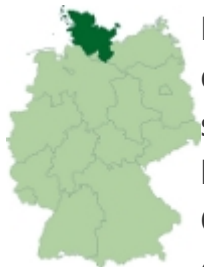
2011: CDU en SPD o.l.v. minister-president Reiner Haseloff (CDU)

Vertegenwoordigd in het parlement:

2016: CDU (29,8), AfD (24,3), Die Linke (16,3), SPD (10,6), Groenen (5,2)

2011: CDU (32,5), Linke (23,7), SPD (21,5), Groenen (7,1)

Sleeswijk-Holstein

De CDU was met 32 procent de duidelijke winnaar bij de deelstaatverkiezingen in mei 2017. De regerende SPD kwam uit op slechts 27,3 procent en verloor de meerderheid voor haar *Ampel*- of kustcoalitie van SPD, Groenen en de Deense minderheidspartij SSW. CDU, FDP en Die Grünen vormden samen een zogenoemde Jamaica-coalitie (zwart-geel-groen, naar de kleuren van de Jamaicaanse vlag), die er op deelstaatniveau slechts een keer eerder is geweest, in Saarland tussen 2009 en 2012. Die Linke en de Piratenpartei haalden de kiesdrempel van 5 procent niet en verdwenen uit het deelstaatparlement. De AfD werd voor het eerst in het deelstaatparlement gekozen. De SSW haalde 3,3 procent maar voor deze partij geldt de kiesdrempel niet.

Regering:

2107: CDU, Groenen en FDP o.l.v. Daniel Günther (CDU)

2012: SPD, Groenen en SSW, o.l.v. Torsten Albig (SPD)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2017: CDU (32,0), SPD (27,3), Groenen (12,9), FDP (11,5), AfD (5,9), SSW (3,3)
2012: CDU (30,8), SPD (30,4), Groenen (13,2), FDP (8,2), Piraten (8,2), SSW (4,3)

Thüringen

De verkiezingen van 2014 leverden Thüringen de eerste minister-president van Die Linke in een Duitse deelstaat op. De CDU bleef weliswaar de grootste partij, maar kon de coalitie met de SPD niet voortzetten. Het lukte Bodo Ramelow van Die Linke om een coalitie te vormen met de SPD en Die Grünen. De toen nog vooral eurosceptische, sinds medio 2015 meer rechts-conservatieve partij Alternative für Deutschland (AfD) deed voor het eerst mee aan de deelstaatverkiezingen in Thüringen en behaalde dikke winst: 10,6 procent. Samen met de CDU vormt ze nu de oppositie, want de FDP haalde de kiesdrempel niet.

Regering:

2014: Die Linke, SPD en de Groenen o.l.v. Bodo Ramelow (Die Linke)

2009: CDU en SPD o.l.v. minister-president Christine Lieberknecht (CDU)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2014: CDU (33,5), Die Linke (28,2), SPD (12,4), AfD (10,6), Groenen (5,7)

2009: CDU (31,2), Die Linke (27,4), SPD (18,5), FDP (7,6), Groenen (6,2)

Afbeeldingen kaartjes deelstaten: Wikipedia/David Liuzzo/cc

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/naslagwerk/184/regeringen-en-partijen-in-de-deelstaten>